

Titel: Maidu, [Uldall] 031-0130

Citation: "Maidu, [Uldall] 031-0130", i *Louis Hjelmslev og hans kreds*, s. 1. Onlineudgave fra Louis Hjelmslev og hans kreds: https://tekster.kb.dk/catalog/lh-texts-kapsel_031-shoot-workidacc-1992_0005_031_Uldall_0130/facsimile.pdf (tilgået 03. maj 2024)

Anvendt udgave: Louis Hjelmslev og hans kreds

Ophavsret: Materialet kan være ophavsretligt beskyttet, og så må du kun bruge det til personlig brug. Hvis ophavsmanden er død for mere end 70 år siden, er værket fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit. Hvis der er flere ophavsmænd, gælder den længstlevendes dødsår. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

LOUIS HJELMSLEV

Maidu.

Jeg har omhyggeligt studeret det tilsendte, af hvilket
manuskriptet Case and Gender følger return. Deres morfemteori af 25/10
gear jeg ud fra at jeg kan beholde. Begge skitstykkerne interesserer
mig overforordentlig meget. Jeg sidder jo og lurer på, hvordan disse
hidtil ukendte ting forholder sig til mine hidtidige iagttagelser
og der på byggede teorier, vedrørende kasus og hvad dermed staar i
forbindelse. Og jeg har nu, ligesom ved tidligere leiligheder, været
mest fristet til at begynde at proklamere min kasusteori for Dem i
enkeltheder; men jeg vil ikke gøre det, da det jo dog ikke er meningen,
at De skal bygge på den. Men De forstaar, at jeg ser på adskilligt
af dette ud fra skjulte og hemmelige synspunkter, om jeg saa saa sige;
hvilket dog ikke betyder, at jeg er forudindtaget for nogen bestemt
dogmatik.

Man skal vel nu gaa ud fra Deres sidste skrivelse som ud-
tryk for Deres nuværende standpunkt, og herefter er kasuskemaet altsaa
svundet ind fra 9 til 2. Den nye inddeling af grammateme ser
nydelig ud. Men jeg fremfører nogle betænkkeligheder:

- 1° Det forekommer mig, at grænsen mellem 3 (tempus-suff. & konkr. rel.)
og 4 (utviklsomme morfemer) på den anden side
ikke er en grænse mellem semantem (og morfem, men enten a) en grænse
mellem derivative og flexiviske morfemer eller b) en grænse mellem
primære og sekundære morfemer. Jeg forstaar ikke, at gruppe 3 kan
kaldes semantemer; hvis jeg er rigtigt orienteret i sproget, drejer
det sig om elementer, der i modsætning til 1 og 2 ikke kan være
førsteled i et syntagma ("ord"); de forekommer kun hæftet på ele-

menter af type 1 eller 2, hvilket er et vægtigt indicium for, at de er morfemer. Alt efter det synspunkt, man anlægger, bliver der da mulighed for to grænser: den, der falder mellem 2 og 3, det er grænsen mellem semantem og morfem; og den, der falder mellem 3 og 4, det er grænsen mellem de forskellige morfemtyper, mellem hvilke hovedforskellen synes at være, at 3 defineres som ikke-lukkende, 4-5 som lukkende. (Jeg forstår det således, at de med "ikke-lukkende" mener, at der kan tilføjes noget mere, men ikke behøver det. De utvivlsomme semantemer er jo altid ikke-lukkende.) At 30. se i båndet ad (a) ovenfor: Grænsen mellem 3 og 4-5 kan være en grænse mellem derivation og flexion. Jeg definerer (for mit vedkommende) derivation således, at det er en morfematisk proces af kun paradigmatiske natur, og flexion således, at det er en morfematisk proces af paragrafisk natur, som kan styres af andre, altså som spiller en rolle i rækken eller de større syntagmers ("ordgrupper") opbygning; ved derivation dannes former, som principielt er uafhængige af styrelsesforholdene. Det er den eneste definitions måde af disse begreber, som forekommer mig klar. Jeg overlader til Dem at afgøre, om den er god i det foreliggende tilfælde. Jeg er selv tilbøjelig til at tænke, at den er det, altså, at det vilde være muligt at definere 3 som derivative. Ved at føje 3 til 2 (og 1?) danner man nye (sekundære) semantemer (bestående af 2 plus 3), men ikke bestående af 3 alene, som kan gøres til genstand for bøjning ved hjælp af 4 og 5 af samme art, som den bøjning, man kan gøre de primære semantemer af typen 2 (uden tilføjet 3) til genstand for. SMI, dansk dom, domme er domme-er-som domme-er-e, dom-s domme-e.

LOUIS HJELMSLEV

i sammensættede udtryk vil ikke være den samme som den er i et enkelt ord, og ad (b) ovenfor: Grænsen mellem 3 og 4-5 kan være en grænse mellem primære og sekundære morfemer. Primære morfemer defineres som saadanne, der kun kan staa paa første plads efter semantemet, og sekundære morfemer som saadanne, der ogsaa kan staa paa senere pladser. Dette bliver forskellen, hvis definitionerne af derivation og flexion ikke lader sig gennemføre. Denne forskel er der ingen anledning til at opfatte som andet end en rent strukturel forskel (en forskel i den "være form", i realisationen; altsaa strengt taget ikke en forskel mellem to slags morfemer, men en forskel mellem to slags morfem-udtryk, formantier). Faste strukturelle forskelle af denne art kendes i alle sprog. I dansk (hvor man har derivation) er blandt de flexiviske morfemantier pluralismærket primært, genitivmærket sekundært.

2° Hvad enten De vælger løsningen (a) eller (b), bliver det afgørende, om De kan fastholde at 3 kun er ikke-lukkende, og at 4-5 kun er lukkende. Jeg maa ud fra Deres materiale tvivle paa, om 4 kan defineres som kun lukkende. De angiver selv, at i genus nomanum føjes allativendelsen og lokativendelsen og komitativendelsen til objektiv-possessiv-endelsen (objektiv og possessiv falder jo sammen i genus hum.); men objektiv og possessiv maa jo være 4. Herved tvinges De vistnok, selv ud fra den nye teori, til alligevel at slaa de "konkrete" og de "grammatiske" kasus sammen.

3° For at faa den nye teori til at passe er De nødt til at operere med den antagelse, at der efter et suffix, der udtrykker konkr. rel., og hvortil ikke er føjet noget yderligere suffix, efter sig bærer en objektiv, der er udtrykt ved formans nul. Jeg betragter dette som en hypotese ad hoc, en hypotese for tilfældet.

som er snedigt fundet paa, men som ikke virker overbevisende i sig selv.

4° Alt dette fører mig til den formodning, at adskillelsen mellem Jæmtlandske og de andre sprog, som er nært beslægtede med dem, 3 og 4 ikke er holdbar. Efter alle foreliggende oplysninger fra Dem staar maau for mig som et sprog, der ikke adskiller deriva- tion og flexion, dvs. et sprog, hvori der ikke findes ord - fast opbyggede og fast afgrænsede syntagmer, men hvor morfemerne mere slutter sig til led end til semantemer. I et saadant sprog er grænsen mellem primære og sekundære forantier uvæsentlig, men af mellem ledet og morfem er lige saa klar som i ethvert andet sprog. Men det vil i et sprog af denne type hyppigt vise sig, at flere morfemer af samme kategori kan kumuleres, f. ex. flere kasusmorfemer knyttes til samme led. Der er ingen almen-grammatiske

regler for, i hvilken orden de forskellige forantier følger hin- anden rent strukturelt; i indo-europæisk er vi vant til, at kasus og numerus er funderet i strukturen (i lat. nom. plur. domin- er -i paa een gang begge dele); i finno-ugrisk kommer numerus- mærket for kasusmærket, i georgisk kommer kasusmærket for numerus- mærket. 'Jeg giver dig nøglen til himmeriges rige' hedder paa georgisk: me migene sen klite-ni sasupheveli-sa ca-tha-sa-ni; det sidste "ord" er = ca 'himmel' plus gen.-plur.-mærket tha plus akkusativmærket sa plus pluralismærket ni. - Endelig maa man ikke lade sig forstyrre af den omstændighed, at der efter et ka- susmorfem kan følge et modusmorfem, eller at der efter et tempus- morfem kan følge et kasusmorfem; det er jo blot, fordi systemet er anderledes end det, vi er vant til, hvor visse morfemer er forbeholdte visse semantemkategorier.

Jeg er da tilbøjelig til at vende tilbage til Deres kasus-skema paa de 9 led. Jeg siger blot i almindelighed, at det er et skema, der paa det smukkeste stemmer med alle almen-grammatiske betingelser (erfaringer). Her er det, jeg er tilbøjelig til at omsætte Deres fremstilling i mit eget sprog for at gøre den lettere forstaaelig for mig selv og vanskeligere forstaaelig for andre. Men jeg holder mig i skindet. Jeg indskrænker mig til et par bemærkninger:

1° M. h. t. forholdet mellem subjektiv og -m connect. synes jeg De i et brev til mig af 10/9 har givet et ypperligt forslag, nemlig, at subjektiv opfattes som havende endelsen nul, hvortil føjes -m connect. (som altsaa ikke i sig selv er en kasusendelse). Subjektiven kræver paa grund af sin betydning indordning i kasussystemet, og den kræver at adskilles fra -m connect.; dette er altsaa ingen hypotese ad hoc.

2° Jeg er nysgerrig paa et par punkter:

- a) hvilke kumulationer af kasusendelser er mulige? Er de eksempler, de har givet, udtømmende?
- b) For possessiv har De kun eksempler, hvor semantemet betegner et levende væsen; kan den bruges ellers? Eller har vi en lignende situation som ved det engelske 4g?
